

บทที่ 6

สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ

6.1 สรุปผลการศึกษา

จากการศึกษาการตั้งถิ่นฐานของชาวอินเดียนในเมืองเชียงใหม่ เป็นการศึกษาเกี่ยวกับขั้นตอนการอพยพย้ายถิ่นฐานของชาวอินเดียน จากประเทศอินเดียนจนกระทั่งเข้ามาตั้งถิ่นฐานในเมืองเชียงใหม่ รูปแบบการตั้งถิ่นฐานและการกระจายตัวของชาวอินเดียน รวมถึงตลอดจนการศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่ทำให้เกิดการย้ายถิ่นออกจากถิ่นฐานเดิม และปัจจัยในการตั้งถิ่นฐานในเมืองเชียงใหม่ ประชากรตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้างนี้ ได้แก่ ชาวอินเดียนที่ตั้งถิ่นฐานในเมืองเชียงใหม่แยกตามกลุ่มผู้นับถือศาสนาต่าง ๆ 3 กลุ่มคือ ผู้นับถือศาสนาอิสลาม จำนวน 175 ครอบครัว ผู้นับถือศาสนาฮินดู จำนวน 64 ครอบครัว และผู้นับถือศาสนาสิกข์ จำนวน 14 ครอบครัว การศึกษาค้างนี้ใช้วิธีการสำรวจภาคสนามโดยการใช้แบบสอบถามและการสัมภาษณ์ประชากรที่เป็นตัวอย่างในการศึกษา รวมทั้งการศึกษาจากเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติเชิงพรรณนา สำหรับข้อมูลต่าง ๆ ได้แก่ การอพยพย้ายถิ่นของชาวอินเดียน การตั้งถิ่นฐานและรูปแบบการกระจายตัวของชาวอินเดียนในเมืองเชียงใหม่ ลักษณะทางประชากรและสภาพทั่วไปของชาวอินเดียนและปัจจัยที่มีอิทธิพลในการตั้งถิ่นฐาน

6.1.1 การเดินทางเข้ามาสู่เมืองเชียงใหม่ของชาวอินเดียน

ชาวอินเดียนได้เดินทางเข้ามาสู่ประเทศไทย ตั้งแต่ก่อนสมัยสุโขทัย โดยผู้ที่เดินทางเข้ามากลุ่มแรกได้แก่ พ่อค้าชาวมุสลิม ได้เข้ามาติดต่อค้าขายสมัยกรุงสุโขทัย ซึ่งจำแนกกลุ่มชาวมุสลิมตามเชื้อสายต่าง ๆ ที่เข้ามาสู่ประเทศไทย ตามลำดับเวลาที่เข้ามาตั้งนี้ คือ

1. มุสลิมเชื้อสายอาหรับ-เปอร์เซีย ได้เดินทางเข้ามาสู่ประเทศไทยโดยใช้เส้นทางการค้าทางทะเล ผ่านบริเวณแหลมมลายู เข้าสู่ภาคใต้ของประเทศไทยตั้งแต่ก่อนพุทธศตวรรษที่ 12 จากนั้นจึงเดินทางเข้ามาสู่ภาคกลางและเริ่มมีบทบาทในสังคมไทยมากยิ่งขึ้นในสมัยกรุงศรีอยุธยา

2. มุสลิมเชื้อสายมลายูหรือมาเลย์ เป็นผู้ที่มีถิ่นฐานดั้งเดิมอยู่

บริเวณแหลมมลายู โดยได้รับการเผยแพร่ศาสนาจากพ่อค้าชาวมุสลิม และ
เดินทางเข้าสู่ประเทศไทยตั้งแต่ก่อน พ.ศ. 1200

3. มุสลิมเชื้อสายชวา เป็นมุสลิมที่มีถิ่นฐานดั้งเดิมอยู่แถบหมู่เกาะ
ในประเทศอินโดนีเซียได้รับอิทธิพลทางศาสนาจากพ่อค้าชาวอินเดีย และ
ได้เดินทางเข้ามาสู่ประเทศไทยประมาณเมื่อ พ.ศ. 1200 มุสลิมชวามีชื่อ
เสียงและความสามารถทางการจัดสวนและการตกแต่งต้นไม้ ที่เห็นได้
ชัดเจนได้แก่ บริเวณพระบรมมหาราชวัง วังสราญรมย์ วังสวนสุนันทา
พระราชวังสนามจันทร์ ถนนราชดำเนินและสนามหลวง เป็นต้น

4. มุสลิมเชื้อสายจาม - เขมร ได้เข้ามาในประเทศไทยด้วยการ
เข้ามาเป็นทหารอาสาในกองทัพกรุงศรีอยุธยาสมัยพระเจ้าเอกทัศ (พ.ศ.
2148 - 2163) และได้เข้ามาในประเทศไทยเป็นจำนวนมากในสมัยพระบาท
สมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว โดยมาตั้งถิ่นฐานบริเวณตลาดเจริญผล
กรุงเทพฯ

5. มุสลิมเชื้อสายอินเดีย ได้เข้ามามีบทบาททางการค้าตั้งแต่สมัย
กรุงศรีอยุธยา (พ.ศ. 2221) โดยเดินทางเข้ามาทั้งทางบกและทางเรือ
และได้เดินทางเข้ามาจำนวนมาก เมื่อประเทศไทยทำสนธิสัญญากับประเทศ
อังกฤษ ในฐานะคนในบังคับของอังกฤษ ตั้งถิ่นฐานบริเวณถนนสีลม และวัด
สัมพันธวงศ์ เป็นต้น

6. มุสลิมเชื้อสายจีน เดินทางจากประเทศ จีน ผ่านรัฐฉาน
ของประเทศพม่า เข้าสู่ดินแดนทางภาคเหนือของประเทศไทยที่จังหวัดเชียงราย
ประมาณเมื่อ พ.ศ. 2335 จากนั้นจึงเดินทางสู่จังหวัดเชียงใหม่ โดยมาตั้งถิ่น
ฐานที่บริเวณบ้านฮ่อ เป็นจำนวนมาก

7. มุสลิมเชื้อสายปาเกีสถาน เข้ามาสู่ประเทศไทย ประมาณตั้งแต่
พ.ศ. 2398 เมื่อไทยนำสนธิสัญญากับประเทศอังกฤษในฐานะคนในบังคับของ
อังกฤษ มาตั้งถิ่นฐานอยู่ร่วมกับมุสลิมเชื้อสายอินเดียที่เดินทางเข้ามาก่อนหน้านี้
นั้นแล้ว

8. มุสลิมเชื้อสายบังคลาเทศ ได้เดินทางจากประเทศบังคลาเทศ
ผ่านประเทศพม่า เข้าสู่ประเทศไทยทางชายแดนไทย-พม่า ที่จังหวัดเชียงราย
จังหวัดเชียงใหม่ และจังหวัดตาก อาศัยอยู่อย่างหนาแน่น โดยจะตั้งถิ่นฐานอยู่
ร่วมกับมุสลิมเชื้อสายอินเดียและปาเกีสถาน

มุสลิมกลุ่มแรกที่เดินทางเข้ามาตั้งถิ่นฐานในเมืองเชียงใหม่ เป็น
มุสลิมชาวปาเกีสถาน que เดินทางออกจากเมืองกัลกัตตา เข้ามาตั้งถิ่นฐานในเมือง

อย่างกว้างประเทศพม่า ชื่อ มุฮำมัด อูสมานมียาซี จากนั้นจึงเดินทางค้าขายผ่านเมืองมะละแหม่งเข้าสู่ชายแดนทางภาคเหนือที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตากแล้วเดินทางตามเส้นทางในภาคเหนือ ผ่านจังหวัดลำปาง ลำพูน เข้ามาตั้งถิ่นฐานในเมืองเชียงใหม่ทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ของเมือง อยู่ใกล้ริมคูเมืองเชียงใหม่หรือกำแพงเมืองเก่า ตรงหน้าวัดทรายมูลเมืองประมาณ พ.ศ. 2300 เมื่อมีชาวมุสลิมเดินทางเข้ามาตั้งถิ่นฐานในเมืองเชียงใหม่เพิ่มมากขึ้น จึงเกิดการขัดแย้งและถูกกีดกันจากคนพื้นเมืองเนื่องจากการนับถือศาสนาที่แตกต่างกัน จึงได้ย้ายชุมชนมาตั้งที่บ้านช่างคลาน ตำบลช่างคลาน ติดกับด้านเหนือของมัสยิดช่างคลานในปัจจุบันซึ่งแต่เดิมเป็นป่าและทุ่งนาที่ไม่มีคนอยู่อาศัย จะได้อยู่ห่างจากคนอื่นที่กีดกันตนเอง

ชาวฮินดูได้อพยพย้ายถิ่นเข้ามาในประเทศไทย ตั้งแต่ราวพุทธศตวรรษที่ 24 เป็นต้นมา โดยเริ่มแรกเป็นชาวฮินดูที่อาศัยอยู่ในชนบทยากจนเดินทางเข้าสู่เมืองขนาดเล็กใกล้กับถิ่นฐานเดิมเพื่อไปหางานทำ จากนั้นจึงอพยพเข้าสู่เมืองที่มีขนาดใหญ่ขึ้นและเดินทางออกนอกประเทศ เข้าสู่ประเทศไทยตามเส้นทางการค้าทางบกและทางเรือ เข้ามาตั้งถิ่นฐานในกรุงเทพมหานคร บริเวณแขวงวัดคอน เจตยานาวา พาหุรัดและสำเพ็ง ประกอบอาชีพค้าขายเล็ก ๆ น้อย ๆ เป็นเสมียน พนักงานตามห้างร้าน กรรมกร ยาม และเสี้ยมสัตว์ เมื่อฐานะทางเศรษฐกิจดีขึ้นและมีชาวฮินดูอพยพเข้ามาเพิ่มมากขึ้นจึงมีการขยายถิ่นฐานไปยังต่างจังหวัด โดยเดินทางค้าขายไปตามจังหวัดต่าง ๆ และได้มีชาวฮินดูกลุ่มหนึ่งเดินทางเข้าสู่เมืองเชียงใหม่ มาตั้งถิ่นฐานบริเวณตลาดวโรรส ถนนช่างม่อย และตำบลวัดเกตุซึ่งเป็นสถานที่ค้าขายของเมืองเชียงใหม่ในสมัยนั้น

ชาวซิกได้เดินทางออกจาก รัฐปัญจาบ และรัฐอุตตรประเทศ ประเทศอินเดีย ตั้งแต่ประมาณ พ.ศ. 2383 ไปกับพ่อค้าชาวอินเดียที่เคยเดินทางค้าขายติดต่อกับประเทศอื่น ๆ ทั้งทางบกและทางเรือ เข้าสู่ประเทศไทย โดยในระยะเริ่มแรกจะมาตั้งถิ่นฐานที่กรุงเทพมหานคร บริเวณพาหุรัด สำเพ็ง ประกอบอาชีพค้าขายประเภท เลื้อยผ้าแพรพรรณ จนมีฐานะดีขึ้น จึงได้ส่งข่าวและชักชวนญาติพี่น้องในประเทศอินเดียให้เดินทางเข้ามาอยู่ด้วย จากนั้นจึงเดินทางค้าขายไปตามจังหวัดต่าง ๆ จนกระทั่งมาถึงเมืองเชียงใหม่ จึงได้ตั้งถิ่นฐานริมฝั่งแม่น้ำปิงบริเวณตลาดวโรรส ถนนช่างม่อย ซึ่งเป็นสถานที่ค้าขายแหล่งสำคัญของเมืองเชียงใหม่ เมื่อประมาณ พ.ศ. 2400

6.1.2 ขั้นตอนของการย้ายถิ่นฐานของชาวอินเดียเข้ามาสู่เมือง เชียงใหม่

การย้ายถิ่นของชาวอินเดีย เกิดจากการสนองตอบสถานการณ์ต่าง ๆ ทางเศรษฐกิจ การเมืองและสังคมในชุมชนเพื่อโอกาสทางเศรษฐกิจที่ดีกว่า เมื่อประชาชนชาวอินเดียประสบปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และศาสนา จึงมีการเดินทางออกนอกประเทศ เพื่อโอกาสทางเศรษฐกิจและคุณภาพชีวิตที่ดีกว่า และส่วนหนึ่งของชาวอินเดียก็ได้เดินทางเข้าสู่ประเทศไทย จนกระทั่งมาตั้งถิ่นฐานในเมืองเชียงใหม่ในที่สุด จากการสอบถามชาวอินเดียที่ทราบข้อมูลการย้ายถิ่นของบรรพบุรุษที่เดินทางออกมาจากประเทศอินเดีย เข้ามาตั้งถิ่นฐานในเมืองเชียงใหม่ พบว่าการอพยพย้ายถิ่นฐานของชาวมุสลิม ชาวฮินดู และชาวซิก จากเมืองต่าง ๆ ในประเทศอินเดีย ซึ่งเป็นแหล่งต้นทางไปยังแหล่งปลายทาง อันได้แก่เมืองเชียงใหม่ผู้อพยพส่วนมากจะมีขั้นตอนการอพยพเป็นไปตามทฤษฎีของราเวนสไตน์ (Ravenstein's Theory) ที่กล่าวว่า "การย้ายถิ่นมักจะทำเป็นขั้นตอน" โดยชาวอินเดียทั้งมุสลิม ฮินดู และซิก ส่วนมากจะอพยพย้ายถิ่นจากชนบทที่ห่างไกล เข้าสู่ชนเมืองหรือเมืองขนาดเล็ก เช่น ละฮอร์ การาจี มาตุไร พาราณสี จอดห์ปุระ เป็นต้น จากนั้นจึงเดินทางเข้าไปสู่เมืองที่มีขนาดใหญ่ขึ้นอันเป็นศูนย์กลางทางพาณิชย์กรรม อุตสาหกรรม เช่น มัทราช บอมเบย์ กัลกัตตา กันปุระ เดลฮี เป็นต้น และเมื่อมีการย้ายถิ่นข้ามประเทศไปยังประเทศปลายทาง ก็จะเข้าไปตั้งถิ่นฐานในเมืองใหญ่ก่อน ได้แก่กรุงเทพมหานคร แล้วจึงอพยพเข้าไปตั้งถิ่นฐานในเมืองเชียงใหม่อันเป็นเมืองปลายทางในที่สุด แต่มีชาวอินเดียบางส่วนได้เดินทางโดยตรงออกจากประเทศอินเดียมาตั้งถิ่นฐานยังเมืองเชียงใหม่ โดยไม่มีการตั้งถิ่นฐานหรืออยู่อาศัยตามเมืองต่าง ๆ ที่เดินทางผ่าน ซึ่งโดยมากจะเป็นชาวอินเดียที่อพยพมาในระยะหลัง

6.1.3 การตั้งถิ่นฐานของชาวอินเดียในเมืองเชียงใหม่ ชาวอินเดียกลุ่มแรก que เดินทางเข้ามาตั้งถิ่นฐานในเมืองเชียงใหม่ ได้แก่ ชาวมุสลิม เมื่อประมาณ พ.ศ. 2300 มาตั้งถิ่นฐานครั้งแรกบริเวณทิศตะวันออกเฉียงใต้ของเมือง อยู่ใกล้กับริมคูเมืองด้านนอกใกล้วัดทรายมูลเมือง และชาวซิกได้เดินทางเข้ามาตั้งถิ่นฐานในเมืองเชียงใหม่เมื่อประมาณ พ.ศ. 2400 ที่บริเวณตลาดวโรรส ถนนช้างม้อย ต่อมาประมาณ พ.ศ. 2418 ชาวฮินดูได้เดินทางเข้ามาตั้งถิ่นฐานในเมืองเชียงใหม่ครั้งแรกที่ริมฝั่งแม่น้ำปิง ทางทิศตะวันตกที่ตลาดวโรรส ถนนช้างม้อย และทางด้านทิศตะวันออกที่บริเวณวัดเกตการาม

ชาวมุสลิม กลุ่มแรกที่เดินทางเข้ามาตั้งถิ่นฐานในเมืองเชียงใหม่ เป็นชาวมุสลิมเชื้อสายปากีสถานอพยพมาจากประเทศอินเดีย เข้ามาตั้งถิ่นฐาน อยู่ริมคูเมืองด้านตะวันออกเฉียงใต้ เมื่อประมาณ พ.ศ. 2300 ซึ่งอยู่ใกล้ กับประตูเมือง อันเป็นทางที่มีผู้คนสัญจรผ่านเข้าออกเป็นประจำ จึงเหมาะใน การประกอบอาชีพ ค้าขาย เกษตรกรรม และเลี้ยงสัตว์ เมื่อมีชาวมุสลิม อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานเพิ่มมากขึ้นจึงเกิดการขัดแย้ง และถูกกีดกันจากชนพื้น เมือง เนื่องมาจากการนับถือศาสนาต่างกัน จึงย้ายบ้านเรือนไปตั้งอยู่ที่บ้าน ช้างคลาน ตำบลช้างคลาน ซึ่งเป็นบริเวณพื้นที่ป่า ทุ่งนาและที่ขึ้นและ ที่อยู่ ห่างไกลออกไป และมีชาวมุสลิมอพยพเข้ามาเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ จนกระทั่ง ประมาณ พ.ศ. 2400 จึงมีการขยายถิ่นฐานออกไปยังบ้านประตูช้างเผือก ตำบลศรีภูมิ บ้านฮ่อ และบ้านสันป่าข่อยซึ่งก็เป็นบริเวณพื้นที่ป่า ทุ่งนา ที่อยู่ ห่างไกลเช่นเดียวกัน ต่อมาชาวมุสลิมจากประเทศบังคลาเทศได้อพยพเข้ามา จึงได้ตั้งถิ่นฐานอาศัยในเขตบริเวณบ้านช้างคลาน และบ้านประตูช้างเผือก เพิ่มมากขึ้น จนกลายเป็นชุมชนมุสลิมขนาดใหญ่ เพราะอยู่ในย่านที่มีผู้นับถือ ศาสนาอิสลามเหมือนกัน ซึ่งเป็นบริเวณที่ถูกกีดกันจากคนพื้นเมือง

ชาวฮิกกลุ่มแรกที่เดินทางเข้ามาสู่เมืองเชียงใหม่ เป็นพ่อค้าที่เดิน ทางเข้ามาค้าขายในประเทศไทยและได้ตั้งถิ่นฐานในกรุงเทพมหานคร และ เมืองอื่น ๆ อยู่ก่อนแล้ว จากนั้นจึงเดินทางค้าขายไปตามจังหวัดต่าง ๆ มา ตามแม่น้ำปิง จนกระทั่งมาถึงเมืองเชียงใหม่เมื่อประมาณ พ.ศ. 2400 จึง ได้ตั้งถิ่นฐานที่บริเวณตลาดวโรรส เพราะเป็นที่ที่มีการติดต่อค้าขายจํานวน มาก และเป็นที่พักสินค้าเพื่อจะส่งไปยังที่อื่น ๆ ต่อมาเมื่อมีชาวฮิกอพยพเข้ามา สู่เมืองเชียงใหม่เพิ่มมากขึ้น ก็จะตั้งถิ่นฐานบริเวณตลาดวโรรส ถนนช้างม่วย เพื่อสะดวกในการประกอบอาชีพค้าขาย ซึ่งเป็นบริเวณย่านการค้าที่สำคัญ ของเมือง

สำหรับชาวฮินดูกลุ่มแรกที่เข้ามาตั้งถิ่นฐานในเมืองเชียงใหม่ เป็น ชาวฮินดูที่อพยพจากประเทศอินเดียมาตั้งถิ่นฐานในกรุงเทพฯ ก่อนแล้วประกอบ อาชีพค้าขายจนมีฐานะดีขึ้นจึงได้มีการขยายถิ่นฐาน โดยการเดินทางค้าขาย ตามเมืองต่าง ๆ จนกระทั่งขึ้นมาสู่เมืองเชียงใหม่เมื่อประมาณ พ.ศ. 2418 มาตั้งถิ่นฐานอยู่ที่ริมฝั่งแม่น้ำปิง ด้านตะวันตกบริเวณตลาดวโรรส ถนนช้างม่วย และด้านตะวันออกของแม่น้ำปิงที่บริเวณหน้าวัดเกตุการาม ซึ่งเป็นบริเวณ ย่านการค้าที่สำคัญ ซึ่งมีพ่อค้าจากเมืองต่าง ๆ มาติดต่อค้าขายเป็น จํานวนมาก จากนั้นจึงมีชาวฮินดูอพยพเพิ่มเข้ามาเรื่อย ๆ ตั้งถิ่นฐานเป็นกลุ่ม

เล็ก ๆ กระจุกกระจายอยู่โดยทั่วไปปะปนอยู่กับคนกลุ่มอื่น และเมื่อมีการแบ่งแยกประเทศปาکیสถานออกจากประเทศอินเดียในปี พ.ศ. 2490 ชาวฮินดูจำนวนมากได้เดินทางเข้ามาในประเทศไทย มาตั้งถิ่นฐานอยู่ร่วมกับผู้ที่เข้ามา ก่อนหน้านั้นแล้ว

การตั้งถิ่นฐานของชาวอินเดีย เปรียบเทียบกับแนวความคิดเกี่ยวกับรูปแบบการตั้งถิ่นฐานพบว่า การตั้งถิ่นฐานของชาวอินเดียในเมืองเชียงใหม่ มีความคล้ายคลึงกับแนวความคิดทฤษฎี Concentric Zone Theory และ ทฤษฎีการใช้ที่ดินของเมืองในแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยชาวอินเดีย แต่ละกลุ่มศาสนาจะตั้งถิ่นฐานรวมกลุ่มกันภายในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ คือ ชาวมุสลิมจะตั้งถิ่นฐานรวมกลุ่มกันบริเวณมัสยิดช้างคลานเชียงใหม่ มัสยิดคุณนร และบริเวณสุสานมุสลิมอยู่อาศัยกันอย่างหนาแน่นไม่ปะปนกับคนกลุ่มอื่น เนื่องจากการที่ถูกกีดกันจากชาวพื้นเมืองมาตั้งแต่ออัสติน เพราะการนับถือศาสนาต่างกัน ชาวฮินดูจะตั้งถิ่นฐานเป็นกลุ่มเล็ก ๆ กระจายปะปนอยู่กับชนกลุ่มอื่นตามบริเวณย่านการค้าหรือตามถนนที่สำคัญ เพื่อความสะดวกในการประกอบอาชีพค้าขาย สำหรับชาวฮินดูที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ก็จะตั้งถิ่นฐานกันเป็นกลุ่มเล็ก ๆ บริเวณชานเมืองที่ห่างไกลออกไป ที่มีสภาพเป็นพื้นที่ป่าและทุ่งนา ส่วนชาวซิกจะตั้งถิ่นฐานอยู่รวมกลุ่มกันในบริเวณย่านการค้าของเมืองเชียงใหม่อันได้แก่บริเวณตลาดควีโรรส ถนนช้างม้อย ซึ่งเป็นย่านการค้าที่สำคัญมาตั้งแต่สมัยโบราณ ต่อมาเมื่อมีฐานะดีขึ้นก็จะขยับขยายถิ่นฐานออกสู่เขตชั้นนอกของเมืองมาอยู่ตามบ้านจัดสรรต่าง ๆ

ชาวอินเดียมีการขยายถิ่นฐาน 2 รูปแบบคือ แบบ Colony และแบบ Enclave กล่าวคือ กลุ่มชาวมุสลิมและชาวซิกมีการขยายถิ่นฐานแบบ Enclave คือ เมื่อมีการขยายถิ่นฐานออกไปยังพื้นที่อื่นหรือพื้นที่ข้างเคียงก็ยังคงยึดพื้นที่เดิม หรือครอบคลุมพื้นที่เดิมอยู่บางส่วนแล้วขยายถิ่นฐานออกไปโดยรอบพื้นที่หรือบางส่วนของพื้นที่ซึ่งยังมีความสัมพันธ์กับพื้นที่เดิมอยู่ ส่วนชาวฮินดูมีการขยายถิ่นฐานแบบ Colony คือ เมื่อมีการขยายถิ่นฐานออกไปยังพื้นที่อื่น หรือพื้นที่ข้างเคียงก็จะย้ายถิ่นฐานไปเลยโดยไม่ยึดพื้นที่เดิมหรือครอบคลุมพื้นที่เดิมไว้หรืออาจเรียกได้ว่าไม่มีความสัมพันธ์กับพื้นที่เดิมเลย

6.1.4 สภาพทั่วไปของชาวอินเดียที่ตั้งถิ่นฐานในเมืองเชียงใหม่

6.1.4.1 ลักษณะทางประชากร หัวหน้าครัวเรือนชาวอินเดีย ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย (ร้อยละ 81.42) มีอายุอยู่ในช่วง 31-40 ปี มากที่สุด (ร้อยละ 36.76) รองลงไปได้แก่ผู้ที่มีอายุในช่วง 41-50 ปี (ร้อยละ

30.83) ซึ่งจะมีช่วงอายุอยู่ในวัยแรงงานแทบทั้งสิ้น โดยจะมีผู้สูงอายุหรืออยู่ในวัยชราเพียงเล็กน้อย (ร้อยละ 9.09) เท่านั้น

ขนาดของครัวเรือนชาวอินเดียนในเมืองเชียงใหม่ มีขนาดเฉลี่ย 5.26 คนต่อครอบครัว ซึ่งมีจำนวนประชากรต่อครอบครัวมากกว่าเกณฑ์ที่สำนักงานสถิติจังหวัดเชียงใหม่กำหนดไว้ เท่ากับ 5 คนต่อครอบครัว แต่ต่ำกว่าเกณฑ์เฉลี่ยของการเคหะแห่งชาติซึ่งกำหนดไว้เท่ากับ 5.5 คนต่อครอบครัว

6.1.4.2 ลักษณะพื้นที่ทางการศึกษา หัวหน้าครัวเรือนชาวอินเดียนส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาที่ค่อนข้างต่ำ คือจบชั้นประถมศึกษาเป็นส่วนมาก รองลงไปได้แก่ผู้ที่จบชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ในกลุ่มของผู้ที่นับถือศาสนาต่าง ๆ นั้น หัวหน้าครัวเรือนชาวชีกมีระดับการศึกษาที่สูงกว่าชาวมุสลิมและชาวฮินดู คือ ส่วนมากจบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น แต่ชาวมุสลิมและชาวฮินดูส่วนมากจบการศึกษาชั้นประถมศึกษา เนื่องจากชาวชีกเป็นผู้ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจที่ดีกว่าจึงมีโอกาสในการศึกษามากกว่า

6.1.4.3 ลักษณะทางการย้ายถิ่นและขั้นตอนในการอพยพ หัวหน้าครัวเรือนชาวอินเดียนที่ตั้งถิ่นฐานในเมืองเชียงใหม่ ส่วนใหญ่เป็นผู้ที่ลี้ภัยมาจากบรรพบุรุษที่อพยพมาจากต่างประเทศในรุ่นแรก จึงเป็นผู้ที่เกิดในประเทศไทยเป็นส่วนใหญ่ (ร้อยละ 61.26) โดยมากจะเกิดในจังหวัดเชียงใหม่และรองลงไปที่คือ กรุงเทพมหานคร

การย้ายถิ่นฐานของหัวหน้าครัวเรือนส่วนมากมีสาเหตุมาจาก ปัจจัยผลักดันด้านเศรษฐกิจคือ การทำมาหากินฝืดเคือง (ร้อยละ 39.10) โดยจะเดินทางออกจากถิ่นฐานเดิมเป็นกลุ่มเล็ก ๆ จำนวน 1-3 คน เมื่อเข้ามาอยู่ในเมืองเชียงใหม่แล้วจึงส่งข่าวไปยังญาติพี่น้องให้เดินทางตามมาในภายหลัง สำหรับจำนวนครั้งของการย้ายถิ่นจากภูมิลำเนาเดิม จนถึงเมืองเชียงใหม่จะมีจำนวน 2 ครั้ง 3 ครั้ง และ 4 ครั้ง ที่ใกล้เคียงกัน คือ ผู้ที่ย้ายถิ่น 2 ครั้ง ร้อยละ 29.71 ผู้ที่ย้ายถิ่น 3 ครั้ง ร้อยละ 22.77 และผู้ที่ย้ายถิ่น 4 ครั้ง ร้อยละ 21.78

วิธีการย้ายถิ่นของชาวอินเดียน ขณะเมื่อเดินทางออกจากประเทศอินเดียนก่อนจะเข้าสู่ประเทศไทยจะใช้วิธีการเดินเท้าเป็นส่วนใหญ่ (ร้อยละ 46.94) เมื่อผ่านชายแดนของประเทศไทยมาแล้วก็จะมี การเปลี่ยนพาหนะในการเดินทางมาเป็นการเดินทางโดยรถยนต์เป็นส่วนมาก

6.1.4.4 ลักษณะพื้นฐานทางเศรษฐกิจ ชาวอินเดียนที่มีภูมิลำเนาเดิมอยู่ในต่างประเทศและภายในประเทศไทย ส่วนมากประกอบอาชีพค้าขายก่อนการย้ายถิ่น (ร้อยละ 34.16) เช่น ขายเสื้อผ้า ขายอาหาร และอื่น ๆ โดยมีรายได้ประมาณเดือนละ 3,001 - 6,000 บาทต่อเดือน เมื่อย้ายถิ่นเข้ามาในเมืองเชียงใหม่แล้ว ส่วนมากก็ยังคงประกอบอาชีพเดิมที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษ ได้แก่อาชีพรับจ้าง และค้าขาย มีรายได้ส่วนใหญ่อยู่ในช่วงเดือนละ 10,001 - 15,000 บาท (ร้อยละ 31.62) รองลงไปคือ ผู้มีรายได้เดือนละ 5,001 - 10,000 บาท (ร้อยละ 17.79) และรายได้เดือนละ 15,001 - 20,000 บาท (ร้อยละ 14.63)

6.1.4.5 การนับถือศาสนาและการประกอบพิธีกรรมทางศาสนา ผู้ที่นับถือศาสนาอิสลามในเมืองเชียงใหม่ มีผู้นับถือนิกายสุหนี่ ร้อยละ 49.14 ผู้ที่นับถือนิกายชีอะห์ ร้อยละ 32.57 ที่เหลือเป็นผู้ที่ไม่ระบุว่าเป็นผู้นับถือนิกายใด โดยชาวมุสลิมทั้ง 2 นิกาย จะมีการประกอบพิธีกรรมทางศาสนาเหมือนกันคือการละหมาดวันละ 5 เวลา ซึ่งชาวมุสลิมจะเดินทางไปละหมาดที่มีสัจดทุกวันศุกร์ ร้อยละ 49.71 รองลงไปคือการเดินทางไปละหมาดไม่แน่นอน ร้อยละ 39.43 และมีผู้ที่เคร่งครัดทางศาสนาไปทำพิธีที่มีสัจดทุกวัน ร้อยละ 10.86 ชาวฮินดูในเมืองเชียงใหม่ นับถือศาสนาฮินดู 4 นิกาย คือ นิกายไศวะ นิกายไวษณพ นิกายศากติ และนิกายสมารต โดยมีผู้นับศาสนาฮินดูไม่ระบุนิกายมากที่สุด (ร้อยละ 34.37) เนื่องจากนับถือพระเจ้าหลายพระองค์ร่วมกัน ส่วนผู้ที่นับถือนิกายต่าง ๆ จะมีจำนวนที่ใกล้เคียงกัน

ชาวฮิกนในเมืองเชียงใหม่ นับถือศาสนาสิกข์นิกายนามธารีมากกว่าผู้ที่นับถือนิกายอะการี (ร้อยละ 85.71 และร้อยละ 14.29) ซึ่งตรงกันข้ามกับเอกสารของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช ที่กล่าวไว้ว่า ผู้นับถือศาสนาสิกข์นิกายอะการีมีมากกว่านิกายนามธารี

สำหรับเรื่องการประกอบพิธีกรรมทางศาสนานั้น ชาวฮินดูยังไม่มีวัดเป็นของศาสนาฮินดูเอง จึงต้องร่วมพิธีกับชาวฮิกนิกายอะการีที่สมาคมศรีคุรุสิงห์สภาในวันอาทิตย์ที่สี่ของเดือน ส่วนชาวฮิกนิกายนามธารี จะประกอบพิธีทางศาสนาที่วัดนามธารี ทุกวันอาทิตย์ แต่ส่วนใหญ่จะไปร่วมพิธีในวันอาทิตย์ที่สี่ของเดือน เนื่องจากมีภาระกิจทางด้านการค้าขายจึงต้องหาเวลาและโอกาสที่ว่างจากการงานไปร่วมพิธี

6.1.4.6 ลักษณะพื้นฐานทางภาษา ภาษาที่ชาวอินเดียนในเมืองเชียงใหม่ใช้พูดกันนั้นจะใช้ภาษาไทยในการสื่อความหมาย เนื่องจากแต่ละ

ครอบครัวจะมีผู้ที่ไม่รู้ภาษาต่างประเทศรวมอยู่ด้วยและการทำงานก็ต้องทำร่วมกับผู้ที่พูดภาษาไทย จึงต้องใช้ภาษาไทยในการสื่อความหมาย

6.1.5 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเลือกที่ตั้งถิ่นฐาน

6.1.5.1 ปัจจัยในการย้ายถิ่นฐานครั้งหลังสุดก่อนเข้าเมืองเชียงใหม่ ชาวอินเดียที่มีสถานที่เกิดนอกเมืองเชียงใหม่ ย้ายถิ่นฐานครั้งหลังสุดก่อนเข้าสู่เมืองเชียงใหม่ ด้วยสาเหตุจากการทำมาหากินฝืดเคืองจำนวนมากที่สุด (ร้อยละ 39.60) รองลงไปได้แก่สาเหตุที่อยู่ไกลจากแหล่งงาน และญาติพี่น้องชักชวนให้มาอยู่ด้วยในจำนวนที่เท่ากัน (ร้อยละ 12.38)

6.1.5.2 ปัจจัยที่สำคัญในการเลือกเมืองเชียงใหม่เป็นที่อยู่อาศัย ชาวมุสลิมเลือกเมืองเชียงใหม่เป็นที่อยู่อาศัยด้วยปัจจัยที่สำคัญตามลำดับดังนี้

ปัจจัยอันดับที่ 1 ได้แก่ การอยู่ในเมืองที่มีผู้นับถือศาสนาเดียวกัน

ปัจจัยอันดับที่ 2 ได้แก่ การมีเพื่อนฝูงและญาติมิตรมาก

ปัจจัยอันดับที่ 3 ได้แก่ ความเจริญและทันสมัยของเมือง

ชาวฮินดูเลือกเมืองเชียงใหม่เป็นที่อยู่อาศัยด้วยปัจจัยที่สำคัญตามลำดับดังนี้

ปัจจัยอันดับที่ 1 ได้แก่ การมีกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่ดี

ปัจจัยอันดับที่ 2 ได้แก่ การมีแหล่งงานมาก

ปัจจัยอันดับที่ 3 ได้แก่ การมีเพื่อนฝูงและญาติมิตรมาก

ชาวชีกเลือกเมืองเชียงใหม่เป็นที่อยู่อาศัยด้วยปัจจัยที่สำคัญตามลำดับดังนี้

ปัจจัยอันดับที่ 1 ได้แก่ ความเจริญและทันสมัยของเมือง

ปัจจัยอันดับที่ 2 ได้แก่ มีกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่ดี

ปัจจัยอันดับที่ 3 ได้แก่ การมีเพื่อนฝูงและญาติมิตรมาก

6.1.5.3 ปัจจัยที่มีอิทธิพลในการเลือกที่ตั้งถิ่นฐาน การตัดสินใจเลือกตั้งถิ่นฐานของชาวอินเดียว่าจะตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนอยู่ที่ใด ชาวอินเดียแต่ละกลุ่มศาสนาเลือกปัจจัยที่มีอิทธิพลในการตั้งถิ่นฐานที่แตกต่างกัน โดยชาวมุสลิมจะเลือกปัจจัยที่แตกต่างไปจากชาวฮินดูและชาวชีก

ชาวมุสลิมเลือกปัจจัยที่มีอิทธิพลในการตั้งถิ่นฐาน ตามลำดับความสำคัญดังนี้

ปัจจัยอันดับที่ 1 ได้แก่ อยู่ใกล้ศาสนสถาน

ปัจจัยอันดับที่ 2 ได้แก่ อยู่ใกล้ญาติพี่น้อง หรือญาติพี่น้องชักชวนให้มาอยู่ด้วย

ปัจจัยอันดับที่ 3 ได้แก่ อยู่ใกล้สถานประกอบอาชีพ

ชาวฮินดูและชาวชีก เลือกปัจจัยที่มีอิทธิพลในการตั้งถิ่นฐานตามลำดับความสำคัญในอันดับที่ 1-3 เหมือนกันดังนี้

ปัจจัยอันดับที่ 1	ได้แก่	อยู่ใกล้ตลาดหรือศูนย์การค้า
ปัจจัยอันดับที่ 2	ได้แก่	อยู่ใกล้สถานประกอบอาชีพ
ปัจจัยอันดับที่ 3	ได้แก่	อยู่ใกล้แหล่งงาน

6.1.6 แนวโน้มการขยายถิ่นฐานของชาวฮินเดีย การขยายถิ่นฐานของชาวฮินเดียในอนาคต มีแนวโน้มการขยายตัวออกไปยังพื้นที่เขตชานเมืองรอบนอก เนื่องจากเมืองเชียงใหม่ในปัจจุบันได้ขยายตัวออกไปยังเขตชานเมือง โดยมีการปลูกสร้างบ้านจัดสรร ตามเส้นทางคมนาคมจากอำเภอเมืองเชียงใหม่ไปยังอำเภอรอบนอกจำนวนมาก ประกอบกับที่ดินในเขตบริเวณเมืองเชียงใหม่มีราคาสูงขึ้นอย่างรวดเร็ว จึงทำให้ชาวฮินเดียขยายถิ่นฐานออกไปยังเขตชานเมืองรอบนอก โดยในปัจจุบันชาวชีก และชาวฮินดูที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดีจะขยายถิ่นฐานด้วยการซื้อบ้านจัดสรรในเขตชานเมืองเพื่อเป็นที่พักอาศัยเพียงอย่างเดียว เช่น บริเวณหมู่บ้านอิมมูญ บ้านจัดสรร ซอย เอเอ หน้าวิทยาลัยครูเชียงใหม่ เป็นต้น สำหรับชาวมุสลิมในปัจจุบันเริ่มขยายถิ่นฐานไปยังเขตชานเมือง ตามถนนสายเชียงใหม่-สันกำแพง โดยมีการสร้างมัสยิดขึ้นใหม่ใน พ.ศ. 2527 ชื่อมัสยิดซาอู โดยการสร้างของชาวซาอูดีอารเบีย และได้มีชาวมุสลิมได้อพยพมาตั้งถิ่นฐานเพิ่มมากขึ้นที่บริเวณมัสยิดซาอูในอนาคต จึงมีแนวโน้มว่าการขยายถิ่นฐานของชาวฮินเดีย จะขยายไปยังพื้นที่เขตชานเมืองรอบนอก โดยชาวฮินเดียจะไปตั้งถิ่นฐานอยู่รวมกลุ่มกับผู้นับถือศาสนาเดียวกันกับตนเอง เพื่อลดความขัดแย้งกับผู้นับถือศาสนาอื่น

6.2 ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาการตั้งถิ่นฐานของชาวฮินเดียในเมืองเชียงใหม่ มีข้อเสนอแนะดังนี้

6.2.1 จำนวนประชากร จากการศึกษาจำนวนประชากรแต่ละศาสนาที่ผ่านมา ไม่มีหน่วยงานใดทำสถิติหรือบันทึกไว้ว่ามีผู้นับถือศาสนาใดจำนวนเท่าไร จึงควรมีหน่วยงานที่เก็บรวบรวมสถิติของประชากร จำแนกตามศาสนา เพื่อเป็นข้อมูลที่เชื่อถือได้และเป็นปัจจุบัน เช่น เทศบาลนครเชียงใหม่ หรือสำนักงานสถิติจังหวัดเชียงใหม่ เป็นต้น

6.2.2 การประกอบอาชีพ จากการสำรวจภาคสนาม พบว่า ชาวอินเดียนมักจะตั้งถิ่นฐานรวมกันอยู่เป็นกลุ่ม เมื่อมีกลิ่นเหม็นรบกวนผู้ที่อาศัยอยู่ข้างเคียงและสูญเสียสภาพแวดล้อม

จึงควรมีการควบคุมหรือแนะนำในด้านการประกอบอาชีพ เลี่ยงสัตว์ เพื่อให้เกิดสุขลักษณะที่ดีในชุมชน

6.2.3 การศึกษา จากการศึกษารื่องระดับการศึกษาของ ชาวอินเดียนที่ผ่านมา พบว่า ชาวอินเดียนส่วนมากมีระดับการศึกษาค่อนข้างต่ำ คือจบการศึกษาระดับประถมศึกษา และรองลงไปคือจบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จึงควรมีให้การสนับสนุนในด้านการศึกษาของชาวอินเดียนให้มีระดับ การศึกษาที่สูงขึ้น เพื่อเป็นส่วนหนึ่งที่จะนำมาสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น

6.2.4 การปรับปรุงชุมชน จากการสำรวจภาคสนาม พบว่า ถิ่นฐานบ้านเรือนของชาวอินเดียนบางแห่งมีสภาพไม่คงทนถาวร และมีสภาพแวดล้อมที่ไม่เหมาะสม เช่น บริเวณสุสานมุสลิม แยกสันติธรรม จึงควรมีการปรับปรุงชุมชนให้มีสภาพแวดล้อมที่ดีขึ้น มีการปรับปรุงสาธารณูปโภคในชุมชน ให้สะอาดและถูกสุขลักษณะ และควรมีให้การสนับสนุนให้มีการสร้างที่พักอาศัย ที่ถาวร

6.2.5 การวางผังชุมชน ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาสามารถนำมา ใช้ประโยชน์ในการวางผังชุมชนชาวอินเดียน เนื่องจากทราบว่าชาวอินเดียน ตั้งถิ่นฐานอยู่รวมกันเป็นกลุ่ม เป็นชุมชน และในด้านสังคม วัฒนธรรมประเพณี ของชาวอินเดียน มีความแตกต่างไปจากชนกลุ่มอื่นที่อยู่ใกล้เคียง จึงสามารถนำไปใช้วางผังชุมชนเพื่อให้บริการด้านสาธารณูปโภคอย่างพร้อมเพียงและเป็นไป ตามแบบแผนธรรมเนียมทางศาสนา เช่น การให้บริการด้านอาหาร การรักษา พยาบาล และการประกอบพิธีทางศาสนา เป็นต้น

6.2.6 การศึกษาในโอกาสต่อไป จากการศึกษที่ผ่านมา เป็น การศึกษาที่เน้นเรื่องการย้ายถิ่น ขั้นตอนการอพยพและการตั้งถิ่นฐานของชาว อินเดียน ซึ่งยังมีเรื่องที่น่าสนใจและมีประโยชน์ที่ควรแก่การศึกษาอีก ได้แก่

6.2.6.1 การศึกษาเปรียบเทียบชาวมุสลิมเชื้อสายต่าง ๆ จาก การศึกษาที่ผ่านมา พบว่า ชาวมุสลิมในเมืองเชียงใหม่มีเชื้อสายที่แตกต่างกัน หลายกลุ่ม เช่น เชื้อสายอินเดียน ปากีสถาน บังคลาเทศ จีน มลายู ฯลฯ ซึ่ง ในแต่ละเชื้อสายจะมีความแตกต่างกันในด้านต่าง ๆ เช่น การประกอบอาชีพ การประกอบพิธีทางศาสนา เป็นต้น

6.2.6.2 การศึกษาทางด้านวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี ควรมีการศึกษาทางด้านวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีของชาวอินเดีย ซึ่งในแต่ละกลุ่มผู้นับถือศาสนาต่าง ๆ จะมีวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี ที่แตกต่างกัน และยังมีความแตกต่างไปจากชนกลุ่มใหญ่ในเมืองเชียงใหม่อีกด้วย

6.2.6.3 การศึกษาทางด้านเศรษฐกิจ ควรมีการศึกษาทางด้านเศรษฐกิจของชาวอินเดีย เนื่องจากชาวอินเดียส่วนมากมีฐานะทางเศรษฐกิจที่ดี มีรายได้ค่อนข้างสูง จึงควรมีการศึกษาทางด้านเศรษฐกิจของชาวอินเดีย เพื่อนำมาพัฒนาและเป็นแนวทางในการพัฒนาชนส่วนใหญ่ให้มีฐานะทางเศรษฐกิจให้ดีขึ้น

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved